

Gyógyszerésztörténeti közlemény

Gyógyszerészet 32. 257—260. 1988.

Dr. Nagy Béla
(1885—1940)

DR. ERNYEY GYÖRGYNÉ

Dr. Nagy Béla a magyar gyógyszerészet egyik nagy tudású személyisége, a Gyógyszerészi Értesítő szerkesztője, a Budapesti Gyógyszerész Testület Gyógyszerészyakornoki Tanfolyamának tanára, egy majd ötszáz oldalas gyógyszerészeti technológia tankönyv és három szakkönyv szerzője, oly nagy tekintélyre tett szert, hogy a Budapesti Gyógyszerész Testület elnökévé választották. A szerző dr. Nagy Béla életét, munkásságát ismerteti.

*

Nagy Béla 1885. augusztus 5-én a Szatmár megyei Krasznabelteken tisztviselői családban született [1]. Édesapja Krasznabeltek postamestere volt. Érettségi után, 1904-től Siófokon Bárdossy Imre „Szentlélek” gyógyszerertárban volt gyakorlonok. Éles esze, a tudományok iránti érdeklődése már ekkor megnyilvánult, dolgozatával első lett a Rozsnyay Máttyás pályázaton [11]. Gyógyszerészmesteri diplomát 1908-ban, gyógyszerész-doktori oklevelet 1913-ban szerzett Budapesten [1]. Doktori értekezésének tárgya: *A Piscidia erythrina anatómiája, morphológiája és chemiája* [4].

1912-ben megvette Hajdúszoboszlón a „Reménység”-hez címzett patikát [5]. Az első világháború alatt, amikor bevonult, a gyógyszerertárt felesége Berkó Mária gyógyszerész vezette [2]. A világháborúban mint gyógyszerész, először egy katonai laboratóriumban teljesített szolgálatot. Egyik könyvében ezt írja: „... 1916-ban a dr. Péchy tengerész főtörzsorvos parancsnoksága alatt álló kórházhajó-raj egyik hajóját fertőtlenítő hajóvá kellett átépíteni, e sorok írója mint szakértő építés-

vezető, majd mint e hajó parancsnoka, irányította az al-dunai járványok elleni védekezést.” Dr. Nagy Béla a híres „E” Fürdő és Fertőtlenítő hajóról írja e sorokat [18]. Kiváló hadi cselekményeiért arany vitézségi éremmel, Vöröskereszt II. díszjelvénnel, bolgár katonai érdemkereszttel tüntették ki.

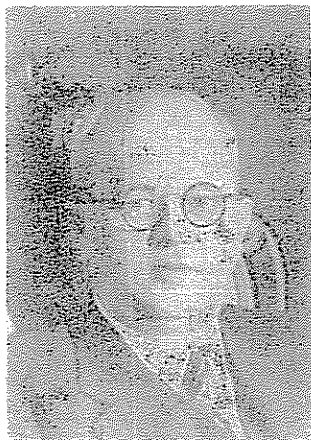
A budapesti „Belvárosi” gyógyszerertárban 1923-tól a jognyertes Ember Elek gyógyszerésznek üzemtársa lett. Dr. Nagy Béla, Czukor László és Kerpel Vilmos alapította a CERTA laboratóriumot, amely a „Belvárosi” patikában kezdte működését 1924-ben. A CERTA több fontos gyógyszert hozott forgalomba; pl. az EXHEPAR injekciót mint a vérszegénység hatásos ellenszerét. A vállalkozásból dr. Nagy Béla hamarosan kilépett és a laboratórium máshol kapott helyet.

Patikai munkássága mellett nagy érdeklődéssel fordult a szakirodalmi és gyakorlati kérdések felé. A gyógyszerertár-tulajdonosi körök hamar felismerték tehetségét, munkájának pontosságát, és hozzáértését a gyógyszerárszabások szerkesztésekor vetették igénybe [12]. 1918-tól kezdve közreműködött az árszabások, különlegességi taksa és más gyakorlati kérdések kidolgozásában [11]. Ez a tulajdonosoknak kedvezett, hiszen a gyógyszer ára és a munkadíj rendezése alapvető kérdés volt abban a világban.

Dr. Nagy Béla 1924-től 1927-ig a Gyógyszerészi Értesítő szerkesztője volt [8]. Lapjában rendszeresen beszámolt a „taksa-harc” fejleményeiről. Számptalan cikkben küzdött a gyógyszerészek jogaiért, a karon belüli vizsályok feloldásáért, a patikusok megbecsüléséért.

1925-től haláláig gyógyszerészeti technológiát tanított a Budapesti Gyógyszerész Testület gyógyszerészyakornoki tanfolyamán. Nagy tudással és elhivatottsággal oktatta az ifjúságot a gyakorlati gyógyszerészet fontos tudnivalóira. „Inígyen készül a mandulás tortaéska...” — kezdte előadásait [21].

Dr. Nagy Bélát a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület elnöksége felkérte egy gyakorlonoki tankönyv megírására és az az Egyesület kiadásában jelent meg 1935-ben (2. ábra). A majd ötszáz oldalas könyv a gyakorlonoki tankönyvek sorozatában az ötödik kötetnek a Gyakorlati gyógyszerészetnek II. része (3. ábra), amelyet a könyv előszavában dr. Deér Endre gyógyszerész hézagpótló kézikönyvnek nevezett. Megtalálható benne mindaz, ami a korábban megjelent hasontárgyú művekből hiányzott, s amire a gyógyszerészyakornokoknak elsősorban szüksége volt: a gyógyszerészeti technika ki-

1. ábra. Dr. Nagy Béla 1885—1940

A GYÓGYSZERÉSZET TANKÖNYVE
KEZDŐK-RÉSZÉRE

ELMÉLETI ÉS GYAKORLATI ÚTMUTATÓ
A GYÓGYSZERÉSZET
ALAPISMERETEINEK ELSAJÁTÍTÁSÁHOZ

HIVATALOS KIADÁS OT KÖNYVBEN

HARMADIK KÖNYV MÁSODIK RÉSZÉ

GYAKORLATI
GYÓGYSZERÉSZET

BUDAPEST, 1935

A MAGYARORSZÁGI GYÓGYSZERÉSZ-EGYESÜLET KIADÁSA

2. ábra

GYAKORLATI
GYÓGYSZERÉSZET

KÉT RÉSZBEN

II. RÉSZ

ELSŐ KÖTET

LABORATORIUM
GALENUSI KÉSZÍTMÉNYEK
A IV. MAGYAR GYÓGYSZERKÖNYV GALENUSI RÉSZÉNEK
MAGYARÁZATÁVAL

IRTA

DR. NAGY BÉLA

BUDAPESTI GYÓGYSZERÉSZ
A BUDAPESTI GYÓGYSZERÉSZET TANTUDOMÁNYI ISKOLA
TANÁRA

ATHENAEUM

HIVATALOS ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG NYOMÁSA, BUDAPEST

HO KÖPPEL

3. ábra

merítő összefoglalására és a galenusi készítmények előíratainak szakszerű magyarázatára [15a].

Ez időben lépett érvénybe a IV. Magyar Gyógyszerkönyv. Dr. Nagy Béla könyve bemutatja azokat a készítményeket és eszközöket, amelyek az új gyógyszerkönyvben már szerepelnek. Például a Gyógyszerkönyv felvette a hivatalos készítmények sorába a steril injekciókat is [15b], elrendelte, hogy minden patikában legyen „tablettasajtoló”. A szerző szerint „... a mai nehéz gazdasági viszonyok között sokszorosan fontosnak tartjuk, hogy a gyógyszerészet szerezzé vissza a gyáripártól a tőle elvett működési kört, amely kenyerének ma jelentős részét képezi, szükséges, hogy a tablettakészítéssel olyan részletességgel és alaposan foglalkozzunk, ami minden gyógyszerészt képessé tegyen arra, hogy tablettáformában is kielégíthesse az orvos és a beteg igényeit” [15c].

Dr. Nagy Béla második könyve a *Bismutsubgallát új előállítási módja a gyógyszerészeti laboratóriumokban* (4. ábra) 1936-ban a szerző kiadásában jelent meg. A mű előszavában írja: „Évtizedek óta küzdök a gyakorlati gyógyszerészetnek, mint tudománynak elismertetéséért. ... Most aztán gyakorlati térére viszem át a propagandát. ... Annak bizonyítására, hogy a gyógyszerészeti laboratórium alapos és racionális munkájával még a gyáriparral is versenyre kelhet egy-egy készítménynek az eddigi gyártási módoktól eltérő, gazdaságosabb előállítási módoktól eltérő, gazdaságosabb előállítási

A
BISMUTSUBGALLÁT
ÚJ ELŐÁLLÍTÁSI
MÓDJA

A GYÓGYSZERTÁRI
LABORATORIUMBAN

A TÖRTÉNELMI ADATOK, AZ ÖSSZEHASONLÍTÓ
VIZSGÁLATI MÓDSZEREK, ÉS EGY ÚJ
ÉRTÉKMEGHATÁROZÁSI ELJÁRÁS
ISMERTETÉSÉVEL.

IRTA

DR. NAGY BÉLA

A BUDAPESTI GYÓGYSZERÉSZETI TUDOMÁNYI ISKOLA
A BUDAPESTI GYÓGYSZERÉSZETI TANTUDOMÁNYI ISKOLA TANÁRA

KÉSZÜLT A SZERZŐ GYÓGYSZERTÁRÁNAK
LABORATORIUMÁBAN.

SZERZŐ KIADÁSA,
BUDAPEST, 1936.

4. ábra

tása révén — egy ilyen kutató vizsgálat lefolytatását ismertetem. Példát akarok mutatni kartársaimnak, hogy hasonló elgondolás alapján a gyógyszerértári laboratóriumban számos vegyi galenikum új előállítási módja dolgozható még ki. Ha az eljárás beválk és gazdaságos, egy-egy gyógyszerértár specializálhatja magát egy ilyen galenikum előállítására. Ebből is látható, hogy ha forgalomtöbblet-re törekszünk, nem kell okvetlenül egy új specialitás bevezetésére gondolnunk.

Munkám során sorra veszem felfedezésének érdekes történetét, gyártási eljárásait, ismert gyógyszerkönyvi előíratait. Ezután saját kísérleteimet mutatom be, amelynek révén új, olcsó előállítási módot sikerült találnom. Majd az általam ajánlott megfelelő vizsgálati módszerek kapcsán a fontosabb gyógyszerkönyvek vizsgálati módszereit is összehasonlító kritikával ismertetem, végül új értékmeghatározási módszert is adok...” [16].

Szintén a szerző kiadásában jelent meg 1938-ban „*A p-oxybenzooesavas esterek konzerváló hatásának felfedezése és alkalmazása a gyógyszerészi gyakorlatban*” című kötet (5. ábra). A bevezetőből idézünk: „Ez alkalommal... a gyógyszerek konzerválásában mindinkább vezetőszerepet játszó vegyi anyaggal, a p-oxybenzooesavas esterrel részletesen foglalkozom, hogy az idevonatkozó teljes irodalmat, saját vizsgálataim anyagával kiegészítve megismerhessék és mindennapos gyakorlatukban hasznukra fordíthassák” [17].

Negyedik munkája *A sterilizálás kézikönyve*, melyet a Gyógyszerészi Szemle adott ki valószínűleg 1939-ben. (A kiadás éve a könyvben nem szerepel, de a felhasznált irodalom dátumai az előbb említett évszám valódiságát alátámasztják.) „Századunk elején a patikusok nem részesültek olyan alapos kiképzésben, amilyenre szükségük lehetett a sterilizálás terén. Ezt magánszorgalomból kellett megtanulniuk.” E mű a sterilizációt, a fertőtlenítést, a konzerválást is részletesen tárgyalja. A kézikönyv az angol és a svájci gyógyszerkönyv utasításait is átveszi [18].

„A sterilizációs eljárásokról a negyedik Magyar Gyógyszerkönyv csak általánosságban intézkedik. ... Nem is törekszik speciális eljárások ismertetésére... Ezt a hiányt pótolja a sterilizálás egész fogalomkörét felölelő kézikönyv” [18].

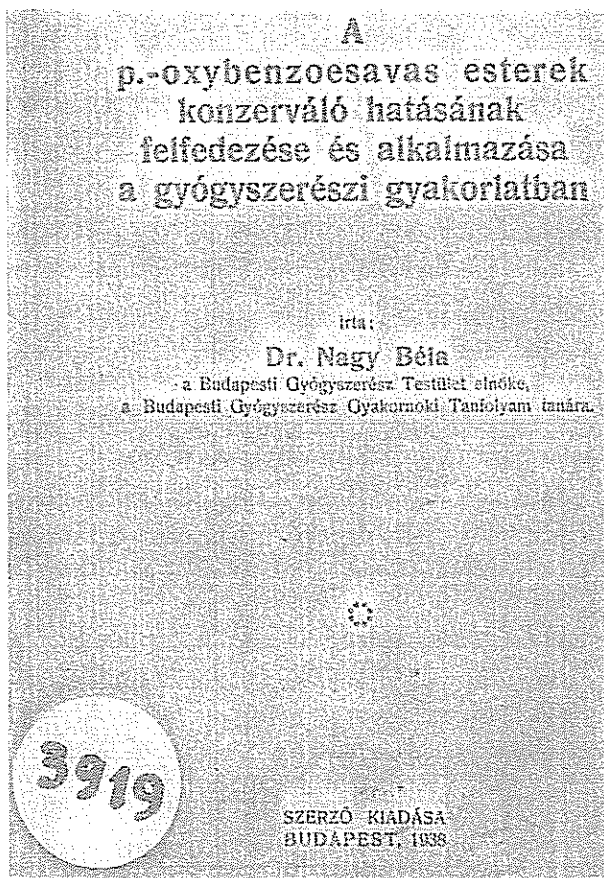
Dr. Nagy Béla érdemei elismeréséül 1929-ben az V. kerületi Pannónia utcában (ma XIII. kerület Rajk László utca) patikajogositványt kapott [7]. A „Pallas Athene” nevet viselő gyógyszerértárt annyira gondtal, hozzáértéssel és esztétikai érzékkel rendezte be, hogy a főváros legszebb gyógyszerértárainak egyike lett. (A bútorok közül néhány ma is látható). Patikáját később eladta, és visszatért a Szervita téri „Belvárosi” gyógyszerértárba, amit teljes egészében átvett, egyidejűleg áthelyezett a tér Petőfi Sándor utcai oldalára, és ezt is művészien berendezte [12]. (A gyógyszerértár ma a Fővárosi Tanács Gyógyszerértári Központjának 506. számú patikája.)

A „Belvárosi” gyógyszerértár *dr. Nagy Béla* idejében az ország egyik neves homeopatha patikája volt. A homeopatha (hasonszenvi) gyógymódot, a természetes biológiai gyógyítást felkapták a múlt században. Megteremtője *Hahnemann Sámuel* (1755—1843) német orvos. Ő azt állította, hogy a betegségek elmúlását az eredeti betegséghez hasonló kóros állapotnak előidézése eredményezné. Homeopathia = hasonló szenvedést kiváltani. A gyógykezelésre 10-szeres, 100-szoros stb. hígítású ún. dilúciókat használtak, amelyekben csak nyomokban fedezhették fel a hatóanyagot [19].

Receptúrája roppant változatos volt, az ember egész napját szabályozó rendelkezései oldatokon, olygoplexeken keresztül a napi növényi fürdőkhöz mindenre kiterjedtek [20, 21]. Ebben a gyógymódban az orvos működése csak a tüneti kezelésre szorítkozott [19]. Az ehhez szükséges gyógyszerhígításokat a gyógyszerértárak készítették el. *Dr. Nagy Béla* egykori patikájában ma is sok-sok dilúció (D₁, D₂, D₃...) helyét őrzik a fiókokon megmaradt jelzések.

Fáradhatatlanul dolgozott a kari érdekekért és egyik létrehozója a gyógyszerértár-tulajdonosok TERLA szövetkezetének. A TERLA védjeggyel gyártott és forgalomba hozott cikkek csakis gyógyszerértárakban voltak kaphatók és így azokat sehol másutt nem lehetett beszerezni. Így védekeztek a drogériák törvényellenes versenye ellen [9].

Egy másik alapítása a Tulajdonosok Budapesti Gyógyszervizsgáló Laboratóriuma. „Abban az időben komoly tudományos előrelépés, a mai szak-

5. ábra

felügyelet előfutára volt. A gyógyszeralapanyagokat, drogokat kiszállással a patikában szakszerűen vizsgálták meg." Az üzleti szellem előretörését visszatérték a tudományos magas szintű gyógyszerellenőrzés keretei közé. Később ez a gyógyszervizsgáló állomás *Spergely Béla* és *Spergely Béláné* gyógyszerészek ERI injekciós laboratóriumában kapott otthont [14].

A kari elismerés és megbecsülés csúcsa volt, amikor 1936-ban megválasztották a Budapesti Gyógyszerész Testület elnökének. Elnöki megnyitójában új munkaprogramot adott. Tervbe vette, hogy rendezi a munkakörök feladatait: az egységes kézi-eladási taksát, a gyógyszerek piaci árának nyilvántartását, a betegbiztosítókkal kötött szerződések ügyeit, a specialitások gyárosaival való megállapodásokat, a sajtó- és a propagandaügyeket, a patikák inspekciós beosztását, a belső gazdálkodást, a vagyonkezelés rendjét, az alkalmazottak GYÓJA (a Gyógyszerészek Jóléti Alapja) ügyeit, az orvosokkal való együttműködés megszervezését [13].

Nagy Bélát, a humanistát sokat foglalkoztatta a gyógyszerészek özvegyeinek, árváinak és az alkalmazottak nyugdíja, ezért kezdeményezte a GYÓJA létrehozását, amelyik nyugdíjat biztosított nekik és segélyeket is adott. Elnöki működését a béke és az egyetértés fáradhatatlan keresése jellemezte.

1938 derekán jelentkező szívpanaszai miatt vissza kellett vonulnia [12]. Betegségét előbb itthon, majd külföldön kezelte, állapota átmenetileg javult, de 1940 júliusában szeptikus tünetek-

kel újra kórházba került és július 17-én befejezte életét [11]. A budapesti Mező Imre úti sírkertben nyugszik.

IRODALOM

1. *Kenyeres Ágnes*: Magyar Életrajzi Lexikon III. kötet, 550. oldal, Budapest, 1981. — 2. *Dr. Baradlai János, dr. Bársony Elemér*: Magyarországi Gyógyszerészet története II. 543, 563, 568, 628, 661. oldal, Budapest, 1930. — 3. *Dr. Szankai István*: A gyógyszerészetre vonatkozó adatok. 191. oldal, Budapest, 1935. — 4. *Dr. Horváth Jenő*: Magyar doktor gyógyszerészek, Pápa, 1934. — 5. *Gyógyszerészek zsebnaptára*, 1916. — 6. *Gyógyszerészek zsebnaptára*, 1920. — 7. *Gyógyszerészek zsebnaptára*, 1930. — 8. *Gyógyszerészi Értesítő*, 1927. szeptember 18. — 9. *Gyógyszerészi Értesítő*, 148. oldal, 1929. — 10. *Gyógyszerészi Szemle* I. szám, 1937. — 11. *Gyógyszerészi Szemle* 306. oldal, 1940. — 12. *Gyógyszerészi Közöny* 431. oldal, 1940. — 13. *Gyógyszerészeti Hetilap* 308. oldal, 1940. — 14. *Diárium* II. évfolyam 3. (7). szám, 22. oldal. — 15. *Dr. Nagy Béla*: Gyakorlati gyógyszerészet. a) Bevezető, b) 407. oldal, c) 164. oldal, Budapest, 1935. — 16. A bismutsubgallat új előállítási módja, Budapest, 1936. — 17. *Dr. Nagy Béla*: P-oxybenzoésavas esterek konzerváló hatásának felfedezése és alkalmazása a gyógyszerészi gyakorlatban. Budapest, 1938. — 18. *Dr. Nagy Béla*: A sterilizálás kézikönyve. Bevezetés és 199. oldal. — 19. *Révay Lexikon*, 220. oldal. — 20. *Dr. med. Gerhard Madaus*: Lehrbuch der Biologischen Heilmittel I. Leipzig, 1938. — 21. *Dr. Dobozy Gyuláné*: Személyes közlése.

L. E r n y e y - L a c z k ó: *Béla Nagy (1885—1940)*

A survey is given on the life and activity of Béla Nagy, founder of a pharmacy, one of the pioneers of the modern pharmaceutical technology, teacher, editor of the professional journal as well as the late president of the Pharmaceutical Corporation in Budapest.

(*Fővárosi Tanács Gyógyszertári Központja 506. sz. gyógyszertár. Budapest, Martinelli tér 5. — 1052*)

Érkezett: 1986. VII. 25.

A GYÓGYSZERÉSZET LATIN-AMERIKÁBAN

Brackertz R.: *Krankenhauspharmazie* 8, (4), 120—121 (1987).

A III. latin-amerikai gyógyszerésztudományi kongresszusra 1986. november 30. és december 5. között került sor Montevideóban (Uruguay). A résztvevők száma 800 volt, de sok jelentkezőt nem tudtak fogadni, oly nagy volt az érdeklődés. Témái változatosak voltak: elsősorban farmakológia, kozmetika, élelmiszervizsgálat, kórházi és klinikai gyógyszerészet, minőségellenőrzés, gyógyszer-engedélyezés, technológia, radiógyszerek, gyógyszerészi kémia, farmakognózia, mikrobiológia. A fontos megnyilvánulások közül kiemelendő I. Ruiz (Chile) előadása, aki a vényírási szokások és az öngyógyszerelésről szólt. Panaszolta, hogy az előírások ellenére a benzodiazepin-származékok 50%-át vény nélkül adják ki. L. M. Gutierrez (Puerto Rico) arról szólt, hogy az ismereteket a geriátria, az idősek gyógyszerelése terén ki kell egészíteni. — M. Braun (Argentína) a száj- és körömfájás állatjártványairól szólt; ez a kérdés nem megoldott Dél-Amerikában. Sokan szóltak a gyógyszerészképzésről, nemcsak dél-amerikai, hanem észak-amerikai és európai viszonylatban is. Felsorolták a nehézségeket, azt, hogy a klinikai gyógyszerészeti feladatokra való képzés mennyire hiányzik (96).

Kempler

GYÓGYSZERÉSZEK MEGÍTÉLÉSE A NÉPESSÉG ÁLTAL

Pharm. Ztg (Frankfurt) 132, (33), 1969—1970 (1987).

A gyógyszerészek — miként korábban — jelenleg is magas pozíciót foglalnak el abban a rangsorban, amely a foglalkozásoknak a presztízsét méri a lakosság körében. Az 1-től 7-ig terjedő skála legmagasabb fokán — 25 megjelölt foglalkozás közül — az orvosok állnak 6,1-es értékkel, őket követik az állatorvosok (5,7), majd a fogorvosok és az ügyvédek következnek, egyaránt 5,6-es értékkel. Ezután a papok (5,5), majd közvetlenül a gyógyszerészek (5,4) a sorrend. A gyógyszerészekkel azonos pontszámot értek el a mérnökök és az ügyészek is. Az építésszek pontszáma egy tizeddel kisebb (5,3). Őket követik a kézművesek, és velük azonosak a háziurak (5,0). Érdekes, hogy csak ez után jönnek az írók és a szövetségi parlament képviselői, egyaránt 4,8-as értékkel. Az ezt követő foglalkozások közül csak néhány érdekesebb adatot sorolunk fel: a tévériporter és a számítástechnikai szakember egyaránt 4,7 pontot ért el, a hirdetési szakember csak 4,2 pontot, míg a legutolsó helyen a biztosítási ügynök áll 3,2-es értékkel.

Mіндеzt egy intézet dolgozta ki 1006 reprezentatív módon kiválasztott állampolgár megkérdezésével (106).

Kempler